

OPISKELIJOIDEN PÄIHTEIDENKÄYTÖN EHKÄISYSUUNNITELMA

Voin hyvin! -hanke

Vahvistettu
Koulutuskuntayhtymän johtajan
päättös 88/10/2018

Sisällysluettelo

Lukijalle ja käyttäjälle	3
1. Opiskelu ja päihteet	4
2. Oppilaitos, työelämä ja päihteet lainsäädännön näkökulmasta	4
3. Savuton oppilaitos ja työpaikka	5
4. Ehkäisevä päihdetyö	5
5. Päihteiden käyttöön puuttuminen ja hoitoonohjaus.....	6
5.1. Päihteiden käytön tunnistaminen	6
5.2. Huumausainetestaus ja määräys huumausainetestaukseen ammatillisessa koulutuksessa (laki, nro 531/2017, ammatillisesta koulutuksesta 84 §).....	9
5.3. Huumetestaus ja kurinpidolliset seuraamukset.....	11
5.4. Toiminta huumausainerikoksissa.....	11

Lukijalle ja käyttäjälle

Opiskelijan päihteidenkäytön ehkäisysuunnitelma kuuluu osaksi opiskeluhuoltosuunnitelmaa.

Suunnitelmassa on kuvattu toimintalinjauksia, joiden tavoitteena on opiskelijoiden päihdeongelmien ennaltaehkäisy, niiden havaitseminen ja niihin puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä hoitoonohjaus.

Päihteillä tarkoitetaan tupakkatuotteita, tupakkatuotteiden kaltaisia tuotteita, nuuskaa, alkoholia, päihtymistarkoituksessa käytettyjä teknisiä liuottimia, lääkkeitä sekä kaikkia huumausaineiksi määriteltyjä aineita.

Päihteidenkäytön ehkäisysuunnitelmassa on huomioitu voimassa oleva lainsäädäntö sekä Sosiaali- ja terveysministeriön ja Opetushallituksen suositukset ja ohjeet.

1. Opiskelu ja päihteet

Gradia Jyväskylä pyrkii edistämään opiskelijoiden terveellisiä elämäntapoja, sekä hyvää terveyttä. Päihdeongelmien ennaltaehkäisyllä, varhaisella tunnistamisella, hoitoonohjauksella ja kuntoutuksella vähennetään terveyshaittoja, parannetaan oppilaitoksen työturvallisuutta, vaikutetaan oppilaitoksen ilmapiiriin sekä parannetaan opiskelijoiden työn laatua ja tuottavuutta. Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan päihteitä koskevaan tietouteen, asenteisiin ja päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin. Toiminnan lähtökohtana on tunnistaa päihteiden käytön erilaiset muodot, joiden perusteella tehdään ratkaisuja opiskelijan asian hoitamisessa. Opiskelijoille tarjotaan apua oppilaitoksen asiantuntijoiden avulla sekä muiden sidosryhmien palveluihin ohjaamalla.

2. Oppilaitos, työelämä ja päihteet lainsäädännön näkökulmasta

Gradiassa jokaisella opiskelijalla ja työntekijällä on oikeus turvalliseen työympäristöön. Päihteettömyydellä varmistetaan turvallisuus niin oppilaitoksessa kuin työpaikoilla. Gradian tapaturmavakuutukset eivät korvaa päihtyneelle sattuneita tapaturmia.

Gradiassa opiskelija velvoitetaan noudattamaan järjestyssääntöjä, jotka kieltävät päihtyneenä esiintymisen tai päihteiden käytön sekä hallussapidon oppilaitoksessa ja työpaikalla. Lisäksi laki kieltää alkoholin välittämisen alaikäiselle.

Huumausainelain mukaan huumausaineen tuotanto, valmistus, maahantuonti, maastavienti, jakelu, kauppa, hallussapito ja käyttö on kielletty muihin kuin lääkinnällisiin, tieteellisiin tai huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin. Laki ammatillisesta koulutuksesta 84 § sisältää määräyksiä huumetestauksesta, joka on kuvattu kohdassa 5.3.

Lastensuojelulain 25 § mukaan henkilöstöllä on velvollisuus ilmoittaa alaikäisen opiskelijan päihteiden käytöstä sosiaalityöntekijälle. Laki velvoittaa sosiaaliviranomaisia välittömiin toimenpiteisiin, jos nuoren kasvuolot vaarantuvat tai ne eivät tue nuoren kehitystä ja terveyttä. Tämä koskee myös tapauksia, joissa nuori omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveytensä tai kehityksensä.

3. Savuton oppilaitos ja työpaikka

Kaikki Gradian oppilaitokset ovat savuttomia. Savuttomuus koskee opiskelijoita sekä henkilökuntaa. Päätös koskee tupakointia, nuuskaamista, tupakkatuotteiden kaltaisten tuotteiden (sähkötupakan) sekä tupakkatuotteiden esilläpitoa, käyttöä ja välittämistä. Keskeisenä periaatteena on tupakoinnin vähentäminen ja lopettavien tukeminen. Savuttomuus on osa terveystiedon opintoja ja ryhmänohjausta. Savuttomasta oppilaitoksesta kerrotaan myös Gradian www-sivuilla.

Savuttomuuden lähtökohtana toiminnassa on henkilökunnan esimerkki savuttomuudesta työpäivän aikana. Opiskelijoille tarjotaan tukea tupakoinnin lopettamiseen. Lisäksi opiskelijoilla on käytössä virtuaalivieroituksen sivustot (mm. fressis.fi – nuorille suunnattu virtuaalivieroitussivusto sekä stumpi.fi – henkilökohtaista neuvontaa puhelimitse, röökikroppa.fi).

Savuttomuuden edistäminen oppilaitoksessa on koko oppilaitosyhteisön asia. Savuttomuuteen pyritään ennen kaikkea positiivisella kannustamisella, motivoinnilla ja tukemalla savuttomuuteen. Jokaisen työntekijän tehtävänä on ottaa opiskelijoiden tupakointi puheeksi: muistuttaa säännöistä, valvoa niiden toteutumista ja keskustella tupakoinnin lopettamisesta sekä ohjata lopettamisen tuen piiriin.

4. Ehkäisevä päihdetyö

Gradiassa päihitteettömyys on yksi keskeisimmistä toiminta-ajatuksista. Kaikilla työyhteisön jäsenillä on velvollisuus puuttua havaittuun päihteiden käyttöön ja toimia omalta osaltaan päihitteettömyyden edistämiseksi.

Laajasti nähtynä ehkäisevä päihdetyö on yhteydessä työyhteisön hyvinvointiin. Opiskelu on opiskelijan työtä ja oppilaitos on hänen työyhteisönsä yhdessä henkilökunnan kanssa. Toimiva ja hyvinvoiva yhteisö on riittävän vahva kohtaamaan ja tukemaan päihdeongelmaisia jäseniään. Toimiva työyhteisö lisää kaikkien työviihtyvyyttä, millä voidaan olettaa olevan syrjäytymistä ja päihteidenkäyttöä ehkäisevä vaikutus.

Gradialla on toimivat yhteistyöverkostot opiskelijoiden auttamiseksi. Yhteistyötä tehdään oppilaitoksen henkilökunnan, opiskeluhuollon, sosiaalitoimen, nuorisopalvelujen ja poliisiviranomaisten kanssa.

Yhteisöllisyyttä lisäävät rakenteet ovat merkittäviä yhteisön hyvinvoinnissa. Yhteisöllisyyttä pyritään lisäämään ryhmäytymisillä sekä vahvistamalla positiivista ilmapiiriä. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan muun muassa yhteisöllisissä hyvinvointiryhmissä ja järjestämällä vuosittaiset hyvinvointiviikot sekä teemapäiviä ja koulutuksia.

5. Päihteiden käyttöön puuttuminen ja hoitoonohjaus

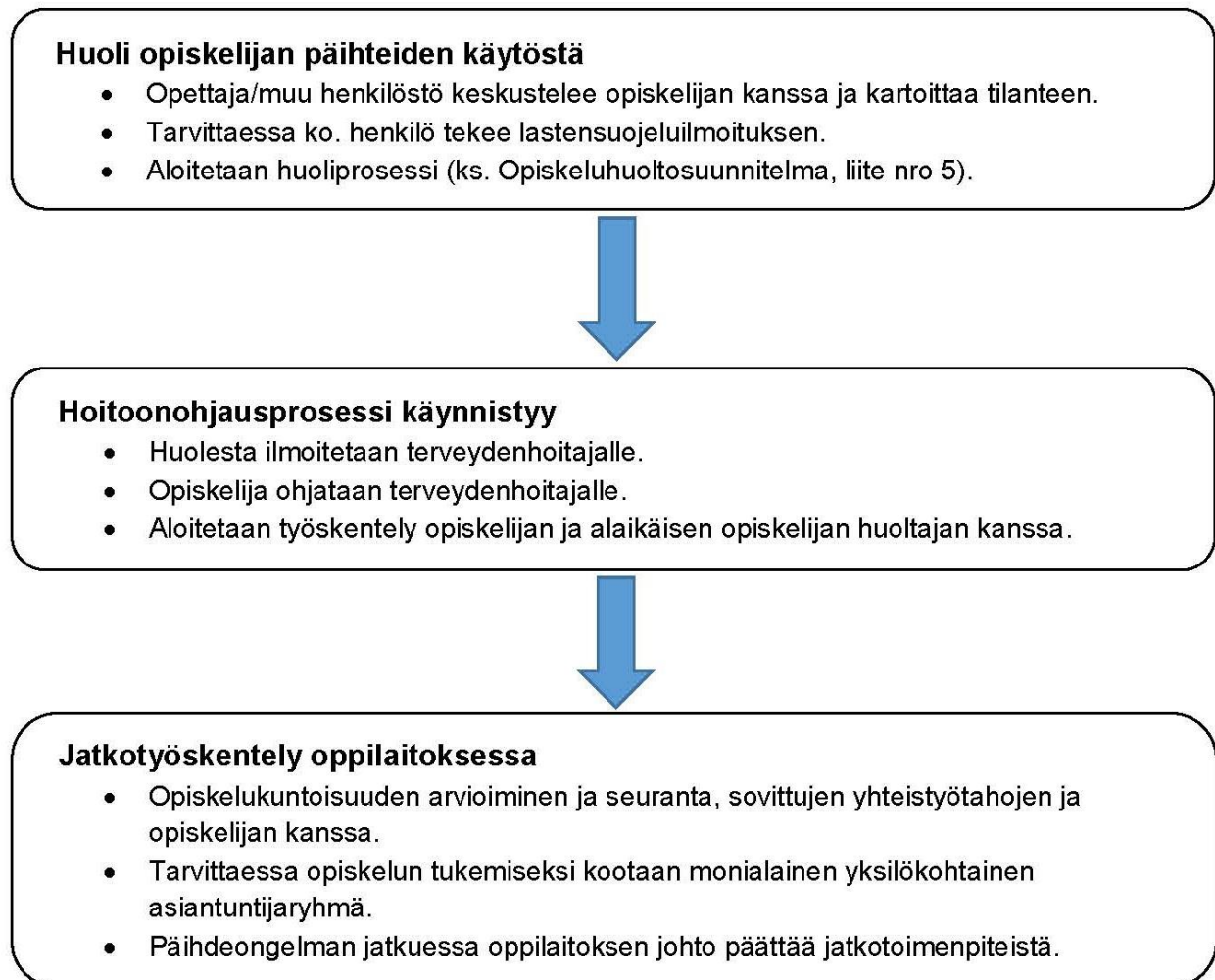
Gradian henkilöstöstä jokainen, joka epäilee opiskelijan päihteiden käyttöä, on velvollinen puuttumaan asiaan. Perusteltu syy voi perustua opettajan, ryhmänohjaajan, muun henkilöstön edustajan tai työpaikkaohjaajan havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai muilta saatuun palautteeseen, jota voidaan pitää luotettavana. Opiskelijan myöntäessä käyttävänsä päihteitä, opiskelija ohjataan hoidon piiriin.

5.1. Päihteiden käytön tunnistaminen

Merkkejä päihteiden käytöstä voivat olla opiskelijan runsaat poissaolot, yleinen velvollisuuksien laiminlyönti, opintasuoritusten heikentyminen, olemuksen tai käyttäytymisen muutokset ja tapaturma-alttius. Perhe ja muu lähipiiri huomaavat usein ystäväpiirin vaihtumisen, äkilliset mielialan vaihtelut, harrastusten jäämisen ja rahankäytön lisääntymisen.

Huumeiden käyttäjän tunnistaminen on usein hankalaa varsinkin, kun kyse on kokeilusta tai satunnaiskäytöstä. Huumeiden käyttöön voivat edellä mainittujen havaintojen lisäksi viitata imelä, makea savun tuoksu vaatteissa ja hiuksissa, päihtymys ilman alkoholin hajua, erilaiset käyttövälineet (piiput, ruiskut, lusikat), pillerit, pistosjäljet käsivarsissa, verestävät silmänvalkuaiset, laajentuneet tai pistemäiset pupillit, hihittelevä käytös tai poissaoleva ja sekava mielentila.

Kuvio 1
Huoli päihteiden käytöstä

Kuvio 2

Päihtynyt opiskelija

Työntekijä havaitsee päihtyneen opiskelijan

- Välitön puuttuminen, keskustelu opiskelijan kanssa
- Varmistetaan tilanteen turvallisuus (ota työpari tilanteeseen mukaan)
- Jos tilanne on uhkaava, soita poliisi 112

Päihtynyt opiskelija

- Varmistettava, ettei päihtynyt henkilö ole vaaraksi itselleen tai muille. Hälytetään tarvittaessa apua.
- Päihtynyt opiskelija saatetaan, kuntoisuus huomioiden, tilannearviointia varten koulutuspäällikön (lukiossa rehtorin) luokse, joka informoi tapahtuneesta terveydenhoitajaa.
- Huumausaine-epäilyssä, mikäli Sora-laissa säädetyt edellytykset täyttyvät, koulutuspäällikkö täyttää määräyksen opiskelijan huumausainetestaukseen.
- Alaikäisen opiskelijan huoltaja kutsutaan hakemaan opiskelija pois. Jos huoltaja on estynyt tulemaan tai ei saada yhteyttä, niin tehdään ilmoitus sosiaalipäivystykseen.
- Täysi-ikäinen opiskelija voidaan ohjata kotiin selviämään.

Työskentely ja hoitoonohjaus

- Opiskelija veloitetaan menemään opiskeluterveydenhuoltoon.
- Alaikäisen opiskelijan kohdalla tehdään aina lastensuojeluilmoitus. Ilmoituksen tekee havaitsija.
- Koulutuspäällikkö (lukiossa rehtori) kutsuu koolle opiskelijan, alaikäisen opiskelijan huoltajan, päihtymyksen havainneen henkilön, terveydenhoitajan ja tapauskohtaisesti muut tarvittavat henkilöt tilanteen purkua varten (yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä).
- Tilanne käydään läpi ja sovitaan jatkotoimenpiteistä tapauskohtaisesti.
- Kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen.

Jatkotyöskentely oppilaitoksessa

- Opiskelun tukemiseksi kootaan yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä.
- Opiskelukuntoisuuden arvioiminen ja seuranta, sovittujen yhteistyötahojen ja opiskelijan kanssa.
- Päihdeongelman jatkuessa oppilaitoksen johto päättää jatkotoimenpiteistä.

5.2. Huumausainetestaus ja määräys huumausainetestaukseen ammatillisessa koulutuksessa (Laki, nro 531/2017, ammatillisesta koulutuksesta 84 §)

Huumausainetestaukseen liittyvät säännökset koskevat kaikkien ammatillisen koulutuksen tutkintoja. Opiskelija voidaan velvoittaa esittämään huumausainetestausta koskeva todistus, kun laissa säädetty edellytykset testaukselle täyttyvät.

Opiskelija veloitetaan esittämään huumausainetestausta koskeva lääkärintodistus, jos on perusteltua aihetta epäillä, että

- opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista.
- Lisäksi edellytetään, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä.

Näiden lisäksi edellytyksenä on, että huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

- 1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä,
- 2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta,
- 3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä tai
- 4) merkittävästi lisää Gradian tai koulutussopimustyöpaikan hallussa olevien huumausaineiden (tai lääkkeiden) laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestiä koskeva todistus on laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antama todistus (lääkärintodistus), josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausaineen käytön selvittämiseksi sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Koulutuspäällikön kanssa käydyssä keskustelussa käydään opiskelijan kanssa yhdessä läpi perusteet sekä lain mukaiset kriteerit, joihin huumausainetestaukseen määrääminen perustuu. Samalla täytetään yhdessä opiskelijan kanssa lomake, joka toimii määräyksenä huumausainetestaukseen (ks. Opiskeluhooltosuunnitelma, liite nro 2).

Kuvio 3 Huumausainetestaus

Tarve huumausainetestaukseen, täytyy olla perusteltu epäily

- Huumausainetestausta koskevan todistuksen vaatimisesta on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.
- Koulutuspäällikön tulee täyttää määräys huumausainetestaukseen.
- Opiskelija menee ensisijaisesti opiskeluterveydenhuoltoon ja saa laboratoriolähetteen.
- Jos opiskelija kieltäytyy menemästä huumausainetestaukseen, opiskelijalta voidaan pidättää opiskeluoikeus, kunnes opiskelija suostuu menemään huumausainetestaukseen.

Testaus

- Opiskelijan on mentävä välittömästi huumausainetestaukseen, joka tehdään näytteenottolaboratoriossa/näytteenottokeskuksessa.
- Opiskelijan on toimitettava huumausainetestausta koskeva todistus kuukauden kuluessa koulutuspäällikölle. Opiskelija saa huumausainetestauksen tulokset opiskeluterveydenhuollosta.
- Mikäli opiskelija kieltäytyy huumausainetestauksesta tai testauksen tulos on positiivinen, se voi johtaa kurinpidollisiin toimiin, kuten kirjalliseen varoitukseen tai toistuessaan määräaikaiseen erottamiseen oppilaitoksesta. SORA-aloilla se voi johtaa opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamiseen.

5.3. Huumetestaus ja kurinpidolliset seuraamukset

Kirjallinen varoitus, kun opiskelija

- kieltäytyy 84 §:ssä tarkoitetun huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisestä; taikka
- on 84 §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.
- opiskelija esiintyy päihtyneenä oppilaitoksessa, asuntolassa tai työpaikalla

Päättävä taho: rehtori. Päätös tehdään yksikönjohtajan selvityksen ja kuulemistilaisuuden muistion pohjalta.

Määräaikainen erottaminen oppilaitoksesta tai asuntolasta max. 1 vuosi, kun

- teko on vakava tai
- opiskelija jatkaa kirjallisen varoituksen perusteena ollutta epäasiallista käyttäytymistä, esim. opiskelija jatkaa huumausaineiden käyttöä tai kieltäytyy toistuvasti huumausainetestauksesta.

Päättävä taho: monijäseninen toimielin.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen (Sora-alat)

Opiskeluoikeuden peruuttaminen on mahdollista vain SORA-tutkinnoissa.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen on mahdollista, jos

1. opiskelija vaarantaa toistuvasti tai vakavasti toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden
2. opiskelija ei täytä terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä

Huumeriippuvaisuus tai huumeiden käyttö voi olla myös opiskeluoikeuden peruuttamisen peruste ammatillisesta koulutuksesta annettujen asetusten määrittelemillä koulutusaloilla. (Sora-laki)

Päättävä taho: monijäseninen toimielin

Päätökseen, joka koskee huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuutta, haetaan oikaisua Aluehallintovirastolta 14 vuorokauden kuluessa päätöksen tiedoksisaanista.

5.4. Toiminta huumausainerikoksissa

Huumausainerikosta epäiltäessä otetaan aina yhteys oppilaitoksen johtoon (yksikön johtaja/koulutuspäällikkö/rehtori) ja poliisiin. Gradiassa huumausainelain mukaan huumausaineen tuotanto, valmistus, maahantuonti, maastavienti, jakelu, kauppa, hallussapito ja käyttö on kielletty muihin kuin lääkinällisiin, tieteellisiin tai huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin.